

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

“Het beste systeem is geen systeem.” Dit is misschien wel de meest in het oog vallende stelling uit *The White Man's Burden*, William Easterly's nieuwste boek. Het boek richt zich niet op het drama van de armoede op zich, maar op het drama hoe ondanks de beschikbaarheid van miljarden toch niet effectief in veel basisbehoeftes kan worden voorzien. Hoe kan het zo zijn dat we er niet in slagen bij alle behoeftigen een goedkoop muskietennet te bezorgen, maar bij alle geïnteresseerde lezers wel de nieuwste Harry Potter?

Grote boosdoeners zijn hierbij volgens Easterly de zogenaamde planners. Planners vormen de personificatie van de top-down-benadering van ontwikkelingshulp. Politici en bureaucraten die armoede als een technisch oplosbaar probleem zien en vanuit een hoger utopisch ideaal proberen het lot van de armen te verbeteren. Een van Easterly's meest gebruikte voorbeelden van een planner is Jeffrey Sachs, die een verdubbeling van hulpmiddelen (in te zetten voor maar liefst 449 verschillende interventies) bepleit. Cruciaal probleem bij dit type planning is het ontbreken van adequate feedback en een verplichting tot verantwoording. Collectief eigendom van een utopisch ideaal is de facto gebrek aan individuele afrekenbaarheid. Een willekeurige hulpbureaucratie zal altijd kunnen wijzen op haar geringe bijdrage aan een groter geheel. Sancties (geen hulp meer mogen of kunnen verstrekken) ontbreken sowieso. Additioneel probleem is dat de mogelijke principaal van de hulpmiddelen (de verschaffer) te ver verwijderd zit van zijn agent (al iets dichterbij het veld) om relevante wensen te formuleren en het behalen daarvan te controleren. Een voorbeeld is AIDS. Prioriteit wordt hier door donoren gegeven aan relatief dure behandelingen tegenover relatief goedkope preventie.

Tegenover de planners plaatst Easterly de zogenaamde zoekers. Zij kijken project voor project in het veld naar waar armen daadwerkelijk behoefte aan hebben, en deinzen niet terug bij slechte resultaten een bepaald project te beëindigen. De zoekers kunnen het beste als verkopers en leveranciers op een markt worden gezien. Wanneer ze met het verschaffen van muskietennetten een aardige boterham zouden kunnen verdienen, zou het waarschijnlijker zijn dat het juiste net op de juiste plek terecht zou kunnen komen. Het eigenbelang van de zoeker speelt hier een grote rol. Hiermee blijft Easterly ook trouw aan zijn befaamde “*The Elusive Quest for Growth*” (2002) waarvan de meest beklievende boodschap is dat prikkels werken. Bij gebrek aan een koopkrach-

William Easterly (2007) *The White Man's Burden: waarom heeft ontwikkelingshulp meer kwaad dan goed gedaan?* Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

tige vraag die haar eigen feedback (in de vorm van bijvoorbeeld verlies van marktaandeel) organiseert, is rigoureuze toepassing van gedegen evaluaties een alternatief om consumentevredenheid te peilen. Een pakkend exemplaar van een zoeker is de Bengaal Yunus, die onlangs met zijn experiment met de Grameen microkrediet bank de Nobelprijs won.

Interessant is dat ook één van de speerpunten van het huidige ontwikkelingsbeleid in veel westerse landen, de begrotingssteun, niet aan forse kritiek weet te ontsnappen. Dergelijke steun, waarbij vrij te besteden middelen gekoppeld worden aan overeenstemming op hoofdlijnen van beleid is geen daadwerkelijk vraaggestuurde hulp. We doen iets verkeerd als een Tanzaniaan voor het repareren van een weg in zijn dorp eerst zijn over-

heid moet vragen een nationale armoedestrategie te schrijven en een armoedekrediet aan te vragen bij (bijvoorbeeld) de Wereldbank. Het blijven bureaucraten die met bureaucraten praten.

Na lezing van het lijvige werk resteert de vraag of de kern van de boodschap niet wat korter gebracht had kunnen worden. Een deel van de pagina's had misschien gebruikt kunnen worden om dieper in te gaan op de specifieke inefficiënties in de markt voor hulp. De onmogelijkheid een slechte hulpverschaffer te dwingen de markt te verlaten en het gebrek aan koopkracht (en daarmee sancties) bij de armsten zijn kernmerken van marktfalen waar nog weinig concrete oplossingen voor bestaan. Veel verder dan het adviseren van experimenten met ontwikkelingsvouchers en de website www.globalgiving.com (waar aanbieders van projecten en mensen die wat willen financieren elkaar ontmoeten) komt hij niet. Easterly stelt dat hij door dergelijke vragen zeer expliciet te beantwoorden zich ook weer voor een deel aan deze planningsmentaliteit schuldig zou maken. Als afsluiting van zijn boek schetst hij de verschillende manieren waarop uiteenlopende landen (Japan, Botswana, Chili) hun eigen ontwikkelingspad hebben ontdekt. Hierbij horen uiteindelijk goed functionerende markten. Zijn hieraan ontleende stelling “Markten werken, markthervormingen werken niet” geldt daarmee misschien evengoed voor de markt van de hulp zelf.

LITERATUUR

Sachs, J. (2005) *The end of poverty, economic possibilities of our time*. New York: Penguin Press.

Easterly, W. (2002) *The elusive quest for growth*. Cambridge Ma.: MIT Press.

JORIS VAN DIJK

Beleidsmedewerker ministerie van Financiën